

2. Виставка картин сучасних художників із галереї «Бост-Арт» і колекції страхового товариства «Омета Інстер» // Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею. – 1992. – № 1.
3. Виставка-продаж творів художників, членів клубу «Первоцвіт» // Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею. – 1992. – № 8.
4. Гриник І. Графіка Бориса Дроботюка / І. Гриник // Свобода. – 1992. – 21 квітня. – С. 6.
5. Гриник І. Наодинці з собою і картиною / І. Гриник // Свобода. – 1992. – 25 червня. – С. 4.
6. Дуда І. Діаспора пам'ятає Україну / І. Дуда // Тернопіль вечірній. – 1991. – 6 листопада. – С. 3.
7. Дуда І. Запізніле визнання майстра / І. Дуда // Відродження. – 1991. – 20 серпня. – С. 2.
8. Дуда І. Страсті Христові / І. Дуда // Тернопіль вечірній. – 1992. – 1 серпня. – С. 8.
9. Живопис. Скульптура. Каталог музейної збірки. Частина I / [за ред. І. М. Дуди]. – Тернопіль: Астон, 2007. – 144 с.
10. Карпій Г. Здійснився заповіт майстра / Г. Карпій // Вільне життя. – 1992. – 18 липня. – С. 4.
11. Мельничук С. Формування естетичної культури майбутніх учителів / С. Мельничук // Мистецтво та освіта. – 2004. – № 3. – С. 4-6.
12. Музика С. Одкровення майстра / С. Музика // Вільне життя. – 1992. – 25 вересня. – С. 3.
13. Позднякова Т. Художньому музею – 10 років / Т. Позднякова // Тернопіль вечірній. – 2001. – 6 червня. – С. 4.
14. Третяк Л. Нове в оцінці музейної справи / Л. Третяк // Свобода. – 2005. – 26 лютого. – С. 2.
15. «Український екслібрис». Виставка з приватної збірки проф. Е. Бергера // Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею. – 1992. – № 9.
16. Фроленков В. Різні стилі та напрямки крім соцреалістичного / В. Фроленков // Тернопіль вечірній. – 1992. – 4 березня. – С. 4.

УДК 738 (477)

О. Я. ЯНОЩАК-ПШИБИЛА

ФОРМУВАННЯ КОЛОМІЙСЬКОГО СТИЛЮ В КЕРАМІЦІ

Стаття присвячена особливостям розвитку гончарства на Коломийщині у ХХ – на початку ХХІ ст. Проаналізовано розвиток гончарної школи у даному регіоні, визначена її роль у мистецтві.

Ключові слова: мистецтво, гончарство, гончарі, майстри, форма, орнамент, розпис.

О. Я. ЯНОЩАК-ПШИБИЛА

ФОРМИРОВАНИЕ КОЛОМЫЙСКОГО СТИЛЯ В КЕРАМИКЕ

Статья посвящена особенностям развития гончарства на Коломыйщине в ХХ – начале ХХІ вв. Проанализировано развитие гончарной школы в данном регионе, определена ее роль в искусстве.

Ключевые слова: искусство, гончарство, гончары, мастера, форма, орнамент, роспись.

О. YANOSHCHAK-PSHYBYLA

THE FORMATION OF KOLOMYJA STYLE IN CERAMICS

The article deals with some peculiarities in development of pottery during XX and early XXI cc. in Kolomyja region. It brings an analytic study in development of pottery school of the region with definition of role played by school in the branch of art.

Key words: art, ceramics, potters, craftsmen, form, decorative pattern, painting.

Коломийський гончарний осередок – одна з важливих скарбниць, в якій збережено культурно-мистецькі традиції українського народу. Важлива роль для розвитку і підтримки художньої кераміки даного мистецького осередку належить діяльності коломийської гончарної школи, в якій, з початку її заснування, акумулювалися стилеві особливості мистецтва коломийської кераміки. У даному аспекті актуальним є висвітлення історії формування, процесів активної діяльності, занепаду, відродження коломийської гончарної школи.

Аналіз основних досліджень. Важливе значення у дослідженні гончарства мають праці науковців, мистецтвознавців, музейних працівників: Ю. Лашука [7], Л. Крачковського [6], Л. Вербицького, О. Соломченка [10], Ю. Пелипейка [8-9], К. Матейко, Т. Кара-Васильєвої [4], О. Слободяна [11], Р. Баран [1-3] та ін. Зокрема, виділяється доробок Юрія Павловича Лашука щодо форм, орнаментики керамічних виробів коломийського та косівського осередків.

Унікальні літературні джерела, що стосуються творчості прикарпатських митців, знаходяться у приватних збірках колекціонерів: І. Вишиванюка (м. Коломия), М. Струтинського (м. Косів), І. Пелипейка (м. Косів), Т. Фіголь (м. Івано-Франківськ). Керамічні вироби коломийських та косівських майстрів, які складають історичну спадщину регіону, зберігаються у фондах Коломийського Національного музею Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського. Багато творів майстрів даних осередків знаходяться у музеях інших міст України, зокрема Львова, Івано-Франківська, Києва, Опішні, також у приватних колекціях.

Метою даної статті є висвітлення історії розвитку коломийської школи гончарства, етапів відродження її традицій на межі ХХ–ХХІ століть.

Коломия вже у ХVІ столітті була визначним гончарним центром. У 1627 році тут працювало близько семи майстрів, а вже у 1661 році королівським указом було затверджено цех гончарів. Найбільше виготовляли посуд, кахлі для облицювання печей, які збували на ринках Буковини та Молдавії. У ХVІІІ столітті коломийські майстри для декорування своїх виробів почали використовувати техніку підполивного розпису [1].

Вже у ХІХ ст. коломийське гончарство досягло високого рівня розвитку. У 1875 році на Коломийщині налічувалось понад двісті гончарів, їх вироби – миски, тарілки, глеки, дзбанки, горнята, макітри, горщики різних форм – продавались на відомих ринках Станіслава, Коломиї та Чернівців, розповсюджувалися з великим успіхом за межі краю, а також популяризувались на різноманітних виставках.

У 1876 році, за сприяння комісії Міністерства торгівлі Австро-Угорщини у м. Коломиї було відкрито гончарну школу. Її основним завданням було збереження традицій народного гончарства. За основу було взято творчі доробки відомих на той час косівських майстрів з родин Баранюків та Бахматюків [1, с. 10; 11, с. 38-42; 5, с. 5].

Гончарі школи виготовляли не тільки посуд для вжитку, але й облицювальну плитку, медальйони, декоративні пласти, що використовувались як елемент декору в оздобленні інтер'єрів та екстер'єрів будівель. Наслідуючи творчість відомих гончарів, майстри коломийської школи робили успіхи, але, водночас, певною мірою руйнували технологію розпису ввели сухий геометричний розпис під лінійку і циркуль, що призвело до знищення легкого невимушеного розпису, який вимагає глиняний пластичний матеріал.

Першим директором керамічної гончарної школи був іноземець Грегор Бехір, який багато років працював на Австрійському фаянсовому заводі, тому і вводив сухий геометричний розпис. Школа мала великі досягнення в технологічному аспекті.

Відомі в науковому колі знамениті випускники коломийської школи: Станіслав Патковський, брати Карло та Йосип Білоскурські, майстри гончарної школи Станіслав Урбанський, Петро Кошак, Іван Стадниченко та інші [1, с. 10].

Петро Кошак – найбільш яскравий випускник коломийської гончарної школи, творчість якого пройшла всі можливі етапи гончарства: від виготовлення простого посуду до наслідування творчості О. Бахматюка. З часом, у своїй творчості майстер повернув до традиційних форм та орнаментальних мотивів народної кераміки коломийського осередку.

Майстри коломийської гончарної школи брали активну участь у різноманітних виставках, зокрема у 1900 році у Парижі їх нагороджено дипломом та золотою медаллю. На жаль, медаль не збереглася, а диплом знаходиться у фондах Коломийського Національного

музею Гуцульщини та Покуття ім. Йосафата Кобринського [1, с. 11]. На початку ХХ ст. гончарні промисли Коломийщини почали занепадати, результатом чого стало закриття у 1914 році гончарної школи. Упродовж 1897–1947 років працювали тільки 30 майстрів.

У 1940 році гончарі міста Коломиї, які працювали роздрібно, спробували об'єднатись в артіль «Керамік». У її створенні брали участь відомі гончарі: Михайло Білоскурський, Кароль Санойца, Михайло Санойца, Іван Марійчук [1, с. 10].

Важливо зазначити, що з середини ХХ ст. розвивається плеяда гончарів у Коломиї та Косові, які працювали у приватних майстернях, художньо-виробничих комбінатах та артілях. Появляються нові імена, творчі доробки майстрів активно досліджують та вводять у науковий обіг мистецтвознавці. Одним з відомих майстрів був Василь Федорович Кахнікевич, зі званої родини гончарів – Марії Білоскурської та Федора Кахнікевича [4, с. 3-4].

Продовжувачами традицій кераміки родини В.Ф. Кахнікевича є його доньки – Никорович Надія Василівна (12. 01. 1947 р.н., м. Горький (тепер Нижній Новгород, Росія)) – майстер художньої та ужиткової кераміки, член НСНМУ з 1983 р., заслужений майстер народної творчості України та Кахнікевич Марія Василівна – (7. 02. 1951 р.н., м. Коломия) – майстер декоративно-ужиткової кераміки, член НСНМУ з 1983 р. Рід гончарів продовжив онук В. Ф. Кахнікевича – Никорович Сергій Васильович (7. 06. 1974 р.н., м. Коломия). Твори майстрів зберігаються в музеях Коломиї, Львова, Києва, Івано-Франківська, Полтави.

У творчому доробку родини Кахнікевичів збережено традиції технології виготовлення, технік орнаментування керамічних виробів коломийського осередку. За формою – це різних розмірів миски, тарелі, дзбанки, глечики, баньки, друшляки, бабники, кулешники, макітри, горнятка, кльоші, свічники, вироби сувенірного характеру тощо. Майстри застосовують техніку фляндрівки, зберігаючи традиційний для коломийської кераміки декор. Ці техніки широко використовували у своїй творчості коломийські майстри середини ХІХ–ХХ століть – Кароль Словіцький (1824–1911 рр.), Станіслав Антонович Патковський (1880–1970 рр.), Йосип Миколайович Білоскурський (1883–1943 рр.), Франц Іванович Бастяк (1889–1977 рр.), Карл Франкович Санойца (1911–1945 рр.).

Важливо зазначити, що з перших днів існування Коломийського філіалу Івано-Франківських художньо-виробничих майстерень Спілки художників УРСР гончарні вироби родини Кахнікевичів репрезентували м. Коломию як осередок гончарства на республіканських виставках.

Характерною творчістю вирізняється Коломийський майстер художньої кераміки Станіслав Антонович Патковський (1880–1970 рр.) – випускник Коломийської гончарної школи. З 1906 р. за направленням школи працював викладачем кераміки у м. Миргороді, з часом – у Харкові, на експериментальній керамічній станції (1930–1931 рр.), створеній Осипом Білоскурським. З 1935 року працював на Київській фабриці скульптури, спочатку майстром, а пізніше реставратором. Асортимент виробів майстра склався із мисок, тарілок різних форм, чашок тощо.

Великий внесок у розвиток мистецтва коломийської кераміки вніс Дримбуленда Петро Ярославович. Асортимент його творів складається з мисок, тарілок, макітер, свистульок, скульптурних композицій, свічників, ваз та ін. Він є учасником багатьох виставок. Твори майстра зберігаються в музеях України та області.

Немаловажну роль у збереженні традицій Коломийського гончарства мала творча діяльність подружжя Петра Степановича та Катерини Іванівни Гнатюків. Серед їх виробів – миски, вази, горщики, вазони, свічники та ін. Твори родини зберігаються в музеї м. Коломиї.

Серед керамістів коломийської школи відоме ім'я члена Спілки художників Тараса Матейчука (1940–1991 р.). Його творчість формувалась під впливом народних майстрів. Домінуючою в його творчості була декоративна скульптура.

Вагомий вклад у розвиток коломийської кераміки наприкінці ХХ ст. внесла Марія Йосипівна Лобурак. Майстриня навчалася в Косівському технікумі народних художніх промислів ім. В. Касіяна, працювала в Івано-Франківському художньо-виробничому Комбінаті. З 1999 року Марія Йосипівна зайнялася викладацькою діяльністю в Коломийській художній школі. Асортимент творів майстрині – це декоративні тарілки, кахлі, свічники, кашпо,

скульптурки, вази, плакетки, медалі тощо. Марія Йосипівна є учасником виставок: 1987, 2004, 2006 рр. – у Коломиї, 1992, 1993, 2000, 2002 рр. – в Івано-Франківську, 1992 р. – у Самборі, 1993 р. – у Києві. Твори майстрині зберігаються в музеях та приватних збірках Коломиї, Івано-Франківська, Долини, Житомира, Києва та за кордоном – у Австрії, США, Канаді, Польщі.

Серед плеяди коломийських майстрів-керамістів – Марія Йосипівна Пазюк (5. 05. 1925 – 10. 12. 1996 рр.). Майстер керамічного мистецтва м. Коломиї. Асортимент виробів складається з вазонів для квітів, дзбанків, макітер, горщиків. Твори Марії Йосипівни зберігаються в музеї м. Коломиї.

Важливий доробок у розвиток коломийського гончарства вніс Роман Богданович Подоляк (1956 р.н., м. Коломия). Освіту здобував у Косівському технікумі народних художніх промислів. Працював у цеху майоліки та будматеріалів. Асортимент виробів майстра – це тарілки, тарілочки, горщики, боклаги, пляшки, вази, макітри. Його твори зберігаються в музеї м. Коломиї.

Цікаві за формою, орнаментальним трактуванням твори Цибульської Лариси Іванівни, майстрині художньої кераміки м. Коломиї. З 1969 по 1975 рр. вона працювала в Косівських художньо-виробничих майстернях. З 1990 р. – член НСХУ. Творчий доробок майстрині складається зі столових та кофейних наборів, чинашниць, декоративних тарілок, мисок, свічників, керамічної пластики, жіночих прикрас тощо. Лариса Іванівна – неодноразовий учасник виставок: 1990, 1999, 2000 рр. – у Коломиї, 1989, 1999 рр. – в Івано-Франківську, 1990 р. – у Львові, учасник міських та обласних виставок, її твори зберігаються в музеях різних міст України.

Отже, незважаючи на те, що коломийська гончарна школа упродовж століть зазнавала різних етапів розвитку і занепаду, її традиції зберігалися у творчості багатьох майстрів і дійшли до сьогодення. Характерними ознаками коломийської кераміки є ріжковий розпис, техніка «фляндрівка», своєрідне трактування орнаментальних мотивів та сюжетних сцен на площині виробу.

Кераміка Коломийського осередку займає важливе місце у народному мистецтві України. Культурі збагачення народу дає сили й мудрості для досягнення певної мети, до якої прагне той чи інший митець.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баран Р. Р. Коломия – центр гончарства / Р. Р. Баран // Науково-технічний журнал Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йосафата Кобринського «Народний дім 1'93». – Коломия: Коломийська міська друкарня обласного управління з преси, 1993. – С. 9-14.
2. Баран Р. Р. Використання орнаментики та сюжетних мотивів у гуцульських кахлях / Р. Р. Баран // Науково-технічний журнал Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йосафата Кобринського «Народний дім 2'93». – Коломия: Коломийська міська друкарня обласного управління з преси, 1993. – С. 15-18.
3. Баран Р. Р. Вазон як один з основних образів народного мистецтва / Р. Р. Баран // Науково-технічний журнал Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йосафата Кобринського «Народний дім 6'94». – Коломия: Коломийська міська друкарня обласного управління з преси, 1994. – С. 7-9.
4. Кара-Васильєва Т. В. Творці дивосвіту / Т. В. Кара-Васильєва // Поезія глини. – К.: Радянська школа, 1984. – С. 129-144.
5. Каталог виставки Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йосафата Кобринського. Кераміка родини Кахнікевичів / Облполіграфвидав; [під ред. В. І. Рудковського, укл. Баран Р. Р.]. – Івано-Франківськ, 1989. – 20 с.
6. Крачковський Л. Коломия – центр гончарства / Л. Крачковський // Науково-технічний журнал Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йосафата Кобринського «Народний дім 1'93». – Коломия: Коломийська міська друкарня обласного управління з преси, 1993. – С. 3-8.

7. Лашук Ю. П. Українське народне декоративне мистецтво. Гуцульська кераміка / Ю. П. Лашук. – Випуск VII. – К.: Державне видавництво літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1956. – 82 с.
8. Пелипейко І. А. Косів: Люди і Доля / І. А. Пилипейко. Краєзнавчий дослідник. – Косів: Писаний Камінь, 2001. – 368 с.
9. Пелипейко І. Містечко над Рибницею / І. Пелипейко. – Косів: Писаний Камінь, 2004. – 572 с.
10. Соломченко О. Г. Народні таланти Прикарпаття / О. Г. Соломченко. – К.: Мистецтво, 1969. – С. 38-42.
11. Слободян О. О. Пістинська кераміка XIX – першої половини XX століття / О. О. Слободян. – Косів, 2004. – 152 с.
12. Селівачов М. Р. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) / М. Р. Селівачов. – К.: Редакція вісника «Ант»; Ніжин: ТОВ «Вид. Аспект-Поліграф», 2005. – XVI, 400 с.

УДК 72:7.04:711.523 (477.86)

У. В. ШПІЛЬЧАК

АРХІТЕКТУРНИЙ ДЕКОР ІСТОРИЧНОЇ ЧАСТИНИ МІСТА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

У статті розглядаються стильові особливості архітектурного середовища середмістя Івано-Франківська. Виявлені чинники, що мали вплив на стилістику міста. Подаються рекомендації щодо збереження і розвитку декоративних елементів на фасадах будівель.

Ключові слова: стиль, архітектурний декор, композиція, матеріал, фасад.

У. В. ШПІЛЬЧАК

АРХИТЕКТУРНЫЙ ДЕКОР ЦЕНТРАЛЬНОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ ЧАСТИ ГОРОДА ИВАНО-ФРАНКОВСКА

В статье рассматриваются стилевые особенности архитектурной среды центра г. Ивано-Франковска. Выявлены факторы, имевшие влияние на стилистику города. Представлены рекомендации по сохранению и развитию декоративных элементов на фасадах зданий.

Ключевые слова: стиль, архитектурный декор, композиция, материал, фасад.

U. V. SHPILCHAK

ARCHITECTURAL DECORATION IN THE CITY CENTER OF IVANO-FRANKIVSK

The article is considered the style features in architectural environment in the city center of Ivano-Frankivsk. The factors which influenced by the style of the city is identified. The recommendations on conservation and development of decorative elements on the facades of buildings are presented.

Key words: style, architectural decor, composition, material, facade.